

וְתָא חַוִּי, מַה כְּתִיב וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו, דָּא
 שְׁמַעוֹן וְלִוִי דְאִינוּן הוּוּ אָחִין וְדָאֵי בְּכֻלָּא, בְּגִין
 דְּקָא אָתוּ מִסְטָרָא דְדִינָא קִשְׁיָא. וּבְגִין כֹּד רִוְגָא
 דְּלַהוֹן, אִיהוּ רִוְגָא דְקַטְלָא בְּעֵלְמָא. כְּמַה דְאֵת אָמַר
 אָרוּר אַפְּס כִּי עָז וְעִבְרַתֶּם כִּי קִשְׁתָּה. (בראשית מט)

תָּא חַוִּי, רָזָא דְמַלְתָּה, אִית רִוְגָא וְאִית רִוְגָא. אִית
 רִוְגָא דְאִיהוּ מְבָרְכָא מֵעִילָא וּמִתַּתָּא, וְאִקְרִי
 בְּרוּךְ, כְּמַה דְאֵתְמַר דְּכְתִיב (בראשית יד) בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל
 עֲלִיּוֹן קִנְה שָׁמַיִם וְאָרֶץ וְהָא אוּקְמוּהָ. וְאִית רִוְגָא
 דְאִיהוּ אֵתְלִטִיא לְעִילָא וְתַתָּא, כְּמַה דְאֵתְמַר דְּאִקְרִי
 אָרוּר. דְּכְתִיב, (בראשית ג) אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל
 חַיַּת הַשָּׂדֶה. אָרוּר אַפְּס כִּי עָז.

וְעַל רָזָא דָּא אִית תִּרְיִן טוֹרִין דְּכְתִיב, (דברים יא) וְנָתַתָּה
 אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִים וְאֵת הַקְּלָלָה עַל הַר

לשון הקודש

וממטה, ונקרא ברוך, כמו שנתבאר
 שכתוב (שם יד) ברוך אברהם לאל עליון
 קנה שמים וארץ, והרי פרשוהו. ויש רגז
 מקלל למעלה ומטה, כמו שנתבאר,
 שנקרא ארוור, שכתוב (שם ג) ארוור אתה
 מכל הבהמה ומכל חית השדה. ארוור
 אפס כי עז.

ועל הסוד הזה יש שני הרים, שכתוב

ובא וראה מה כתוב, ויאמרו איש אל
 אחיו. זה שמעון ולוי שהם היו ודאי
 אחים בכל, משום שבאו מצד הדין
 הקשה, ומשום כך רגזם הוא רגז של
 הרג בעולם, כמו שנאמר (שם מט) ארוור
 אפס כי עז ועבדתם פי קשתה
 בא ראה את סוד הדבר, יש רגז ויש
 רגז. יש רגז שהוא מברך ממעלה

עֵיבָל, לְקַבֵּיל אֵלֶיךָ תֵּרִין הַרְגִּין. וְעַל דָּא, דָּא אֶקְרִי
אָרוּר, וְדָא אֶקְרִי בְרוּךְ. וְשִׁמְעוּן וְלוֹי אֵינּוֹן מִסְטָרָא
דְּדִינָא קִשְׂיָא, וּמִן סְטָרָא דְּדִינָא קִשְׂיָא תְּקִיפָא, נְפַקַת
רוּגְזָא דְּאֶתְלֻטִיָּא.

וְתָא חֲזִי, מִסְטָרָא דְּדִינָא קִשְׂיָא נְפַקִי רוּגְזָא לְתֵרִי
סְטָרִין, חַד דְּאֶתְבְּרַךְ, וְחַד דְּאֶתְלֻטִיָּא. (דף קפד ע"ב)
חַד בְּרוּךְ וְחַד אָרוּר. כְּגִוּוֹנָא דָּא מִסְטָרָא דִּיעֲחָק נְפַקוּ
תֵּרִין כְּנִין, חַד מְבוּרָךְ, וְחַד דְּאֶתְלֻטִיָּא לְעִילָא וְתֵתָא.
דָּא אֶתְפָּרֵשׁ לְסְטָרִיהּ, וְדָא אֶתְפָּרֵשׁ לְסְטָרִיהּ. דָּא
דִּינִרְיָה בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, וְדָא דִּינִרְיָה בְּטוֹרָא דְּשַׁעִיר.
דְּכֹתִיב, (בראשית כה) אִישׁ יִדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה. דָּא אֶתְרִיָּה
בְּאַתְרֵי דְּמִדְבָּרָא וְחֶרְבָּא וְשִׁמְמָה, וְדָא יוֹשֵׁב אֶהְלִים.
וְכֹלָא כְּגִוּוֹנָא דְּאַצְטְרִיךְ.

לשון הקודש

בן מהצד של יצחק יצאו שני בנים –
אחד מברך, ואחד שהתקלל למעלה
ולמטה. זה נפרד לצדו וזה נפרד לצדו.
זה דיורו בארץ הקדושה, וזה דיורו בהר
שעיר, שכתוב (בראשית כד) אִישׁ יִדַע צִיד
אִישׁ שָׂדֶה. זה מקומו במקום של מדבר,
חרבה ושממה, וזה יושב אהלים, והכל
כמו שצריך.

(דברים יא) ונתתה את הברכה על הר גרזים
ואת הקללה על הר עיבל, כנגד שתי
ההרמות הללו. ועל כן זה נקרא ארוּר
וזה נקרא בְרוּךְ. ושמעון ולוי הם מצד
הדין הקשה, ומצד הדין הקשה החזק
יוצא רגז שמקלל.

וכא וראה, מצד הדין הקשה יוצא רגז
לשני צדדים – אחד שהתברך ואחד
שהתקלל, אחד ברוך ואחד ארוּר. כמו

וּבְגִין כֶּךָ תִּרְיוּ הַרְגִין אֵינֹן, כָּרוּךְ וְאָרוּר, דָּא
 לְסַטְרִיה וְדָא לְסַטְרִיה. מֵהַאי נִפְקִין כָּל
 בְּרַבָּאן דְּעֵלְמִין לְעֵילָא וְתַתָּא וְכָל טִיבּוּ וְכָל נְהִירוּ
 וְכָל פּוּרְקָן וְכָל שְׁזַבּוּתָא. וּמֵהַאי נִפְקִין כָּל לְוֹטִין
 וְכָל חֲרָבָא וְכָל דָּמָא וְכָל שְׁמָמָא וְכָל בִּישְׁטִין וְכָל
 מְסֻאָבוּ דְּעֵלְמָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כו) אֶרְחֵץ בְּנִקְיוֹן כַּפֵּי
 וְאֶסּוּבְבָה אֶת מִזְבִּיחְךָ יְיָ, הַאי קָרָא אוּקְמוּתָא.
 אֲבָל תָּא חַוִּי, רִזָּא דְּמַלְתָּה חָבָא, דְּהָא לִית לָךְ בַּר
 נֶשׁ בְּעֵלְמָא דְּלֹא טַעִים טַעְמָא דְּמוּתָא בְּלִילְיָא, וְרוּחַ
 מְסֻאָבָא שְׂרִיא עַל הָהוּא גּוּפָא. מָאִי טַעְמָא, בְּגִין
 דְּנִשְׁמַתָּא קַדִּישָׁא אֶסְתַּלְקַת מִנִּיהּ דְּבַר נֶשׁ, וְנִפְקַת
 מִנִּיהּ. וְעַל דְּנִשְׁמַתָּא קַדִּישָׁא נִפְקַת וְאֶסְתַּלְקַת מִנִּיהּ,
 שְׂרִיא רוּחָא מְסֻאָבָא עַל הָהוּא גּוּפָא וְאֶסְתַּאֲב.

לשון הקודש

הַפְּסוּק תִּזְה בְּאַרוּחוֹ. אֲבָל בַּא רְאָה פֶּאן
 אֶת סוּד הַדְּבָר, שְׁתַּרִי אֵין לָךְ אָדָם
 בְּעוֹלָם שְׁאִינוּ טוֹעִים אֶת טַעַם הַפּוֹת
 בְּלִילָה, וְרוּחַ הַטְּמָאָה שׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ
 הַגּוּף, מָה הַטַּעַם? מִשׁוּם שְׁהִנְשְׁמָה
 הַקְּדוּשָׁה מִסְתַּלְקַת מִן הָאָדָם וְיוֹצֵאת
 מִמֶּנּוּ, וְעַל שְׁהִנְשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה יוֹצֵאת
 וּמִסְתַּלְקַת מִמֶּנּוּ, שׁוֹרָה רוּחַ שֶׁל טְמָאָה
 עַל אוֹתוֹ הַגּוּף וְנִטְמָא.

וּמִשׁוּם כֶּךָ שְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵן – כָּרוּךְ
 וְאָרוּר, זֶה לְצַדוֹ וְזֶה לְצַדוֹ. מִזְה יוֹצֵאוֹת
 כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה
 וּלְמַטָּה וְכָל הַטּוֹב וְכָל הָאוֹר וְכָל גְּאֻלָּה
 וְכָל הַצְּלָה, וּמִזְה יוֹצֵאוֹת כָּל הַקְּלָלוֹת
 וְכָל חֲרָב וְכָל דָּם וְכָל שְׁמָמָה וְכָל
 הַרְעוֹת וְכָל הַטְּמָאָה שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כו) אֶרְחֵץ
 בְּנִקְיוֹן כַּפֵּי וְאֶסּוּבְבָה אֶת מִזְבִּיחְךָ ה'.

וְכַד נִשְׁמָתָא אֶתְהַדְרַת לְגוּפָא, אֶתְעֵבֵר הֵתּוּא
 זוֹתְמָא. וְהָא אֶתְמַר דִּידוּי דְּבַר נָשׁ זוֹתְמָא
 דְּמִסְאָבוּ אֶשְׁתָּאֵר בְּהוּ. וְעַל דָּא לָא יַעֲבֵר יְדוּי עַל
 עֵינױ, בְּגִין דְּהֵהוּא רוּחַ מְסֻאָבָא שְׂרִיא עֲלוּי, עַד
 דְּנָטִיל לֹון. וְכַד נָטִיל יְדוּי בְּדָקָא חַוּי, בְּדִין אֶתְקַדְּשׁ
 וְאֶקְרִי קְדוּשׁ.

וְהֵיךְ בְּעֵי לְאֶתְקַדְּשָׁא. בְּעֵי חַד פְּלִי לְתַתָּא וְחַד פְּלִי
 מְלַעֲיָלָא, בְּגִין דִּיתְקַדְּשׁ מִתְהוּא דְלַעֲיָלָא.
 וְהֵתּוּא דְלְתַתָּא דִּיתִיב בְּזוֹתְמָא דְּמִסְאָבוּ בֵּיתָא. וְדָא
 כְּלִי לְקַבְּלָא מְסֻאָבוּ, וְדָא לְאֶתְקַדְּשָׁא מִנֵּיהּ, דָּא בְּרוּךְ
 וְדָא אָרוּר. וְלָא בְּעֵיִן אֵינּוּן מִיִּין דִּזוֹתְמָא לְאוּשְׁדָּא
 לֹון בְּבֵיתָא, דְּלָא יִקְרַב בְּהוּ בַר נָשׁ. דְּהָא בְּהוּ
 מִתְפַּנְשֵׁי סְטָרָא דְלַהוּן, וְכִיל לְקַבְּלָא נְזָקָא מֵאֵינּוּן
 מִיִּין מְסֻאָבִין.

לשון הקודש

שִׁיתְקַדְּשׁ מֵאוּתוּ שְׁלַמְעָלָה, וְאוּתוּ
 שְׁלַמְטָה שִׁיּוּשֵׁב בְּזַהְמָה שְׁטַמְמָה בּוּ. וְזֵה
 הַכְּלִי לְקַבֵּל טַמְמָה, וְזֵה לְהִתְקַדְּשׁ מִמֶּנּוּ.
 זֶה בְּרוּךְ וְזֵה אָרוּר. וְלָא צְרִיךְ לְשַׁפֵּךְ
 בְּבֵית אֶת אוֹתָם מִים שֶׁל הַזַּהְמָה, שְׁלָא
 יִקְרַב אֲלֵיהֶם אִישׁ, שְׁחֲרִי בָהֶם
 מִתְפַּנְסִים הַצַּד שְׁלָהֶם, וְיִכּוּל לְקַבֵּל נֶזֶק
 מֵאוֹתָם הַמִּים הַטַּמְמִים.

בְּשֵׁתְנִשְׁמָתָה חוֹזְרַת לְגוּפָא, עוֹבְרַת אוֹתָהּ
 הַזַּהְמָה, וְהֲרִי גִתְבָּאֵר שְׁפִידֵי הָאָדָם
 נִשְׁאָרַת זַהְמַת הַטַּמְמָה, וְעַל כֵּן אֵל
 יַעֲבִיר יָדוֹ עַל עֵינָו, מִשּׁוּם שְׁאוּתָהּ רוּחַ
 הַטַּמְמָה שׁוֹרָה עֲלָיו עַד שְׁנוּטֵל אוֹתָם,
 וְכִשְׁנוּטֵל יָדוֹ כְּרֵאוּי, אִזּוּ מִתְקַדְּשׁ וְנִקְרָא
 קְדוּשׁ.

וְאֵיךְ צְרִיךְ לְהִתְקַדְּשׁ? צְרִיךְ פְּלִי אֶחָד
 לְמַטָּה וְכְלִי אֶחָד מְלַמְעָלָה, כְּדִי

וְעַד דִּיתַעֲבַר זִוְהָמָא מִן יָדוּי לָא יִבְרַךְ, וְאוֹקִימָנָא.
 וּבְגִין כֶּךָ, בַּר נָשׁ עַד לָא יִקְדָּשׁ יָדוּי בְּצַפְרָא,
 אִקְרִי טָמֵא. כִּיּוֹן דְּאִתְקַדָּשׁ אִקְרִי טָהוֹר. וּבְגִין כֶּךָ
 לָא יִטּוּל אֶלְא מִן יָדָא דְּאִדְכִי בְּקַדְמִיתָא. דְּכַתִּיב,
 (במדבר יט) וְהָזָה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. דָּא אִקְרִי טָהוֹר,
 וְדָא אִקְרִי טָמֵא.

בְּגִין כֶּךָ חַד כְּלִי לְעִילָא וְחַד כְּלִי לְתַתָּא, דָּא
 קַדִּישָׁא וְדָא מְסֻאָבָא. וּמֵאֵינוּן מִיּוֹן אָסוּר
 לְמַעַבְדַּב בְּהוּ מִיּוֹדִי, אֶלְא בְּעִי לְאוֹשְׁדָא לֹון בְּאַתֵּר
 דְּבִנֵי נָשָׂא לָא עֲבָרִין עַלְיָהוּ, וְלָא יִבִּית לֹון בְּבִיתָא.
 דְּהָא כִּיּוֹן דְּאִתּוֹשְׁדָן בְּאַרְעָא, רוּחָא מְסֻאָבָא אֲשַׁתַּפַּח
 תַּמָּן וַיִּכִּיל לְנִזְקָא. וְאִי חָפַר לֹון מְדָרוֹן תַּחֲת אַרְעָא
 דְּלָא יִתְחַזֵּן שְׁפִיר.

לשון הקודש

למטה, זה קדוש וזה טמא. ואסור
 לעשות דבר עם אותם הפנים, אלא
 צריך לשפך אותם במקום שאנשים לא
 עוברים עליהם ולא ילין אותם בבית,
 שהרי כיון שגשפנו בארץ, רוח
 הטמאה נמצאת שם ויכולה להזיק.
 ואם חפר להם מדרון תחת הארץ
 שלא יראו - יפה.

ועד שיעבר הזקמה מידו לא יברך,
 ובארנו. ומשום כך, בטרם יקדש האדם
 את ידיו בבקר, נקרא טמא. כיון
 שהתקדש, נקרא טהור. ומשום כך אל
 יטל אלא מיד שנטהרה בראשונה,
 שכתוב (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא.
 זה נקרא טהור, וזה נקרא טמא.
 משום כך כלי אחד למעלה וכלי אחד

וְלֹא יְהִיב לֹון לְנִשִּׁי תַרְשִׁיא דִּיכְלוֹן לְאַבְאָשָׁא בְּהוּ
 לְבַנֵּי נָשָׂא. בְּגִין דְּאִינוֹן מִיִּין דְּאֵתְלַטְיִין,
 וְקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא בְּעֵי לְדַכָּאָה לֹון לְיִשְׂרָאֵל
 וְלִמְהוּי קְדוּשִׁין. דְּכַתִּיב, (יחזקאל לו) וְזַרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם
 טְהוֹרִים וּמְהַרְתֶּם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם
 אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

וַיִּקְרָחֻהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוּ מָיִם.
 רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יט) תּוֹרַת יְיָ
 תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ (מֵאן דְּבַטִּיל מִלֵּי דְאֹרִייתָא כְּאִילוּ תְרִיב עֲלֵמָא
 שְׁלִים). כַּמָּה אֵית לֹון לְבַנֵּי נָשָׂא לְאַשְׁתְּדֵלָא בְּאֹרִייתָא,
 דְּכָל מָאן דְּאַשְׁתְּדֵל בְּאֹרִייתָא לְהוּי לֵיהּ חַיִּים
 בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתֵּי, וְזָכִי בְּתַרִּין עֲלָמִין.
 וְאַפִּילוּ מָאן דְּאַשְׁתְּדֵל בְּאֹרִייתָא וְלֹא יִשְׁתְּדֵל בְּהַ
 לְשִׁמָּה בְּדָקָא יָאוֹת, זָכִי לְאַגְר טַב בְּעֲלָמָא דִּין, וְלֹא
 דִּינִין לֵיהּ בְּהַהוּא עֲלָמָא.

 לשון הקודש

וַיִּקְרָחֻהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רַק
 אֵין בּוּ מָיִם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר,
 (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ.
 וּמִי שְׂמַכְטֵל דְּבְרֵי תוֹרָה כְּאִילוּ הִתְרִיב עוֹלָם
 שְׁלָם] כַּמָּה יֵשׁ לְבַנֵּי אָדָם לְהַשְׁתְּדֵל
 בְּתוֹרָה, שְׂפָל מִי שְׂמַשְׁתְּדֵל בְּתוֹרָה,
 יְהִי לֹו חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא
 וְזוֹכָה בְּשַׁנֵּי עוֹלָמוֹת. וְאַפִּילוּ מִי

וְלֹא יִתֵּן אֹתָם לְנִשִּׁים מְכַשְׁפוֹת
 שְׂיֻכְלוּ לְהַרְע בָּהֶם לְבַנֵּי אָדָם, מְשׁוּם
 שְׂאוֹתָם הַמִּים שְׂהַתְקַלְלוּ, וְהַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא רוּצָה לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל
 שְׂיִהִיו קְדוּשִׁים, שְׂכַתוּב (יחזקאל לו)
 וְזַרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים מִכָּל
 טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר
 אֶתְכֶם.

וְתָא חַוִּי, כְּתִיב, (משלי א) אַרְךְּ יָמִים בְּיַמִּינָהּ בְּשִׂמְלָא לָהּ
 עֶשֶׂר וּכְבוֹד. אַרְךְּ יָמִים בְּהָהוּא דְאַשְׁתַּדַּל
 בְּאוּרֵייתָא לְשָׁמְהָ, דְאִית לֵיהּ אַרְךְּ יָמִים בְּהָהוּא
 עֲלָמָא דְבִיהּ אוֹרְכָא דְיוֹמִין. וְאֵינּוּן יוֹמִין אֵינּוּן יוֹמִין
 וְדָאִי, תַּמָּן אִיהוּ רְחֻצְנוּ דְקְדוּשָׁא דְלְעִילָא דְאַתְרַחִין
 בַּר נָשׁ בְּהָאִי עֲלָמָא לְאַשְׁתַּדַּלָּא בְּאוּרֵייתָא,
 לְאַתְתַּקְפָּא בְּהָהוּא עֲלָמָא (דף קפה ע"א) בְּשִׂמְלָא לָהּ עוֹשֶׁר
 וּכְבוֹד, אֲנִר טַב וְשִׁלּוּה אִית לֵיהּ בְּהָאִי עֲלָמָא.

וְכָל מָאן דְיִשְׁתַּדַּל בְּאוּרֵייתָא לְשָׁמְהָ, כַּד נָפִיק
 מִהָאִי עֲלָמָא, אוֹרֵייתָא אֲזִלָּא קַמֵּיהּ וְאַכְרִזַת
 קַמֵּיהּ וְאֲגִינַת עֲלֵיהּ, דְלָא יִקְרַבּוּן בְּהַדִּיָּה מְאִרִּיהוּן
 דְדִינָא. כַּד שָׁכִיב גּוּפָא בְּקַבְרָא, הִיא נְטֻרַת לֵיהּ. כַּד
 נִשְׁמַתָּא אֲזִלָּא לְאַסְתַּלְקָא לְמִיתַב לְאַתְרָהּ, אִיהִי

לשון הקודש

לְהַשְׁתַּדַּל בַּתּוֹרָה, לְהַתְחַזֵּק בְּעוֹלָם
 הַהוּא, בְּשִׂמְלָא לָהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד, יֵשׁ לוֹ
 שְׂכָר טוֹב וְשִׁלּוּה בְּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדַּל בַּתּוֹרָה לְשָׁמְהָ,
 כְּשִׁיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הַתּוֹרָה
 הוֹלֶכֶת לְפָנָיו וּמְכַרִּינָהּ לְפָנָיו וּמְגַנְהָ
 עָלָיו שְׂלָא יִקְרַבוּ אֵלָיו בְּעֵלֵי הַדִּין.
 כְּשִׁשׁוּכְב הַגּוּף בַּקְּבָר, הִיא שׁוֹמְרַת
 אוֹתוֹ. כְּשֶׁהִנְשָׁמָה הוֹלֶכֶת לְהַסְתַּלֵּק
 לְשׁוּב לְמִקוּמָהּ, הִיא הוֹלֶכֶת לְפָנָיו

שֶׁמִּשְׁתַּדַּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדַּל בָּהּ
 לְשָׁמְהָ כְּרָאוּי, זוֹכֵה לְשְׂכָר טוֹב בְּעוֹלָם
 הַזֶּה, וְאֵין דְנִים אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּתוּב (משלי א) אַרְךְּ יָמִים
 בְּיַמִּינָהּ בְּשִׂמְלָא לָהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. אַרְךְּ
 יָמִים בְּאוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדַּל בַּתּוֹרָה לְשָׁמְהָ,
 שְׁיֵשׁ לוֹ אַרְךְּ יָמִים בְּעוֹלָם הַהוּא שְׂבו
 אַרְךְּ הַיָּמִים, וְאוֹתָם הַיָּמִים הֵם וְדָאִי
 יָמִים, שֶׁם הוּא בְּסוּחוֹן הַקְּדוּשָׁה
 שֶׁלְמַעֲלָה שְׂבוּטָח אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה

אֲזַלָּא קַמָּה דְּהֵיָא נִשְׁמַתָּא. וְכַמָּה תִרְעִין אֶתְבְּרוּ
מִקַּמָּה דְּאוּרֵייתָא עַד דְּעֵאלַת לְדוּכְתָּהּ. וְקַיִמָּא עֲלֵיהּ
דְּבַר נָשׁ עַד דִּיתְעַר בְּזַמְנָא דִּיקוּמוּן מִתִּיַּא דְּעֵלְמָא,
וְאִיהִי מִלְפָּא סְנִיגוּרָא עֲלֵיהּ.

הָדָא הוּא דְכְתִיב, (משלי ו) בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִנְחָה אֶתְךָ
בְּשֹׁכְבְךָ תִשְׁמַר עֲלֶיךָ וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחֶךָ.
בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִנְחָה אֶתְךָ, כְּמָה דְּאֶתְמַר. בְּשֹׁכְבְךָ תִשְׁמַר
עֲלֶיךָ, בְּשַׁעֲתָא דְשָׁכִיב גּוּפָא בְּקַבְרָא, דְּהָא כְּדִין
בְּהֵוָּא זַמְנָא אֶתְדִן גּוּפָא בְּקַבְרָא וְכְדִין אוּרֵייתָא
אֲגִינַת עֲלֵיהּ. וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחֶךָ כְּמָא דְּאֶתְמַר
בְּזַמְנָא דִּיתְעָרוּן מִתִּי עֵלְמָא מִן עַפְרָא. הִיא תְּשִׁיחֶךָ
לְמַהוּ סְנִיגוּרָא עֲלֶיךָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הִיא תְּשִׁיחֶךָ. מָאִי הִיא תְּשִׁיחֶךָ.
בְּגִין דְּאָף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא יְקוּמוּן מִעַפְרָא.

לשון הקודש

כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר. בְּשֹׁכְבְךָ תִשְׁמַר עֲלֶיךָ –
בְּשַׁעֲתָא שְׂשׁוּכְבַּ הַגּוּף בְּקַבְרָא, שְׁהִרֵי אִז
בְּזַמֵּן הַהוּא נִדְוֵן הַגּוּף בְּקַבְרָא, וְאִז הַתּוֹרָה
מְגַנְהָ עֲלָיו. וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחֶךָ – כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאָר, בְּזַמֵּן שִׁיתְעוּרְרוּ הַמֵּתִים שֶׁל
הָעוֹלָם מִן הָעֶפְרָא, הִיא תְּשִׁיחֶךָ לְהִיּוֹת
עֲלֶיךָ סְנִיגוּרָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הִיא תְּשִׁיחֶךָ, מַה זֶה

הַנִּשְׁמָה הַהִיא. וְכַמָּה שְׁעָרִים נִשְׁבְּרִים
מִלְפָּנֵי הַתּוֹרָה עַד שֶׁנִּכְנְסַת לְמִקְוָמָה,
וְעוֹמְדַת עַל הָאָדָם עַד שִׁיתְעוּרַר בְּזַמֵּן
שִׁיקוּמוֹ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְהִיא
מְלַמְדַת עָלָיו סְנִיגוּרָיָהּ.

זֶהוּ שְׂכֵתוּב (משלי ו) בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִנְחָה
אֶתְךָ בְּשֹׁכְבְךָ תִשְׁמַר עֲלֶיךָ וְהַקִּיצוֹת
הִיא תְּשִׁיחֶךָ. בְּהִתְהַלֵּכְךָ תִנְחָה אֶתְךָ –

אֲוֹרֵייתָא לָא יתְנַשִּׁי מְנַהוֹן. דְּהָא כִּדִּין יִנְדְּעוּן כָּל
הֵהוּא אֲוֹרֵייתָא דְשָׁבְקוּ כַד אֶבְתְּלִקוּ מִהָאֵי עֲלֵמָא,
הֵהוּא אֲוֹרֵייתָא נְטִירָא מִהֵהוּא זְמַנָּא וְתִיעוּל בְּמַעֲיִיהוּ
כְּמִלְקֵדְמִין וְאִיהוּ תְּמַלִּל בְּמַעֲיִיהוּ.

וְכָל מַלְיָן מִתְתַּקְנָן יְתִיר מִכְּמַה דְּהוּוּ בְּקִדְמִיתָא,
דְּהָא כָּל אֵינוּן מַלְיָן דְּאִיהוּ לָא יכִּיל לְאֲדַבְּקָא
לוֹ כְּדַקָּא יָאוּת וְאִיהוּ אֲשֶׁתִּדִּל בְּהוּ וְלֹא אֲתַדְּבַק בְּהוּ.
כְּלַהּוּ עָאֲלִין בְּמַעוּי מִתְתַּקְנָן, וְאֲוֹרֵייתָא תְּמַלִּל בִּיהוּ.
הָדָא הוּא דְכַתִּיב וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחָד. רַבִּי יְהוּדָה
אָמַר, כְּגוֹזְנָא דָּא כָּל מָאן דְּאֲשֶׁתִּדִּל בְּאֲוֹרֵייתָא בְּהָאֵי
עֲלֵמָא, זְכִי לְאֲשֶׁתִּדִּלָּא בְּהָ לְעֵלְמָא דְּאֲתִי וְהָא אֲתַמַּר.

תָּא חַזִּי, הֵהוּא בַר נָשׁ דְּלֹא זְכִי לְאֲשֶׁתִּדִּלָּא בְּהָאֵי
עֲלֵמָא בְּאֲוֹרֵייתָא, וְאִיהוּ אָזִיל בְּחִשׁוּבָא, כַּד

לשון הקודש

שהוא לא יכל להשיג אותם כראוי והוא
השתדל בהם ולא נדבק בהם – כלם
נכנסים למעיו מתקנים והתורה תדבר
בו. והו שכתוב והקיצות היא תשיחד.
רבי יהודה אמר, כמו זה כל מי
שמשתדל בתורה בעולם הזה, זוכה
להשתדל בה לעולם הבא, והנה
נתבאר.

בא ראה, אותו האיש שלא זוכה

היא תשיחד? משום שאף על גב
שעבשו יקומו מהעפר, התורה לא
תשתכח מהם, שהרי אז ידעו את כל
אותה התורה שעזבו פשהסתלקו מן
העולם הזה. אותה התורה שמורה
מאותו זמן, ותכנס למעיהם כמו מקדם,
והיא תדבר במעיהם.

וכל הדברים מתקנים יותר מכמו שהיו
בראשונה, שהרי כל אותם הדברים

נָפִיק מֵהָאֵי עֲלָמָא, נָטְלוּן לִיָּה וְעָאֲלוּן לִיָּה לְגִיְהֵנָם,
 אַתְר תַּתָּאָה דְּלָא יְהֵא מְרַחֵם עֲלֵיהּ, דְּאֶקְרִי בּוּר
 שְׂאוּן טִיט הִיָּוּן. כְּמָה דְּאֵתְ אָמַר, (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוּר
 שְׂאוּן מִטִּיט הִיָּוּן וַיַּקֵּם עַל סַלְע רַגְלֵי כּוּנֵן אֲשׁוּרֵי.

וּבְגִין כִּן הַהוּא דְּלָא אֲשַׁתְּדַּל בְּאוּרֵיִתָּא בְּהָאֵי
 עֲלָמָא וְאֲתַטְנַף בְּטַנּוּפֵי עֲלָמָא, מַה כְּתִיב
 וַיִּקְחָהּ וַיִּשְׁלִיכּוּ אֹתָהּ בַּבּוּרָה. דָּא הוּא גִיְהֵנָם, אַתְר
 דְּדִיֵּינִין לְהוּ לְאֵינוּן דְּלָא אֲשַׁתְּדַּלוּ בְּאוּרֵיִתָּא. וְהַבּוּר
 רַק, כְּמָה דְּאֵיהוּ הָהּ רַק. מָאֵי טַעְמָא בְּגִין דְּלָא הָהּ
 בֵּיה מִיָּם.

וְתָא חַזִּי, כְּמָה הוּא עוֹנֵשָׂא דְּאוּרֵיִתָּא, דְּהָא לָא
 אֲתַנְלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא קַדִּישָׁא, אֶלָּא בְּגִין
 דְּאֲסַתְּלָקוּ מֵאוּרֵיִתָּא, וְאֲשַׁתְּבָּקוּ מִיָּנָה. הָדָא הוּא
 דְּכְתִיב, (ירמיה ט) מִי הָאִישׁ הִחָכֵם וַיִּבֶן אֶת זֹאת וְגו' עַל

לשון הקודש

הָעוֹלָם, מַה כְּתוּב? וַיִּקְחָהּ וַיִּשְׁלַכּוּ אֹתָהּ
 הַבְּרָה - זֶה הוּא הַגִּיְהֵנָם, הַמְּקוֹם שְׂדֵנִים
 אֶת אֹתָם שְׁלָא הִשְׁתְּדַּלוּ בַּתּוּרָה. וְהַבּוּר
 רַק - כְּמֹה שְׁהוּא הָיָה רִיק, מַה הַטַּעַם?
 מְשׁוּם שְׁלָא הָיָה בּוּ מִיָּם.

וּבְאֵי וּרְאָה כְּמָה הוּא הָעֵנֵשׁ שֶׁל הַתּוּרָה,
 שְׁהֵרִי לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה
 אֶלָּא מְשׁוּם שְׁהִסְתְּלָקוּ מִן הַתּוּרָה וְנִעְזְבוּ
 מִמְּנָה, זֶהוּ שְׁכַתּוּב (ירמיה ט) מִי הָאִישׁ

לְהִשְׁתְּדַּל בְּעוֹלָם הָהּ בַּתּוּרָה וְהוּא הוֹלֵךְ
 בַּחֲשֵׁבָה, כְּשִׁיּוּצָא מִן הָעוֹלָם הָהּ,
 נוֹטְלִים אֹתוֹ וּמְכַנְּסִים אֹתוֹ לְגִיְהֵנָם
 לְמְקוֹם הַתַּחְתּוֹן, שְׁלָא יְהִיָּה מְרַחֵם עָלָיו,
 שְׁנַקְרָא בּוּר שְׂאוּן טִיט הִיָּוּן, כְּמֹה
 שְׁנַאֲמַר (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוּר שְׂאוּן מִטִּיט
 הִיָּוּן וַיַּקֵּם עַל סַלְע רַגְלֵי בּוּנֵן אֲשׁוּרֵי.

וּמְשׁוּם כִּן, אֹתוֹ שְׁלָא מְשַׁתְּדַּל בַּתּוּרָה
 בְּעוֹלָם הָהּ וּמְתַטְנַף בְּטַנּוּפוֹת שֶׁל

מָה אַבְדָּה הָאָרֶץ וְגו'. וַיֹּאמֶר יי' עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי
וְגו'. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִהֲכָא, (ישעיה ה) לָכֵן גָּלָה עַמִּי
מִבְּלִי דְעַת.

בְּגִין כִּד כּלָא קִיּוּמָא עַל קִיּוּמָא דְאוּרִייתָא, וְעֵלְמָא
לָא אֶתְקַיָּים בְּקִיּוּמִיהָ אֵלָא בְּאוּרִייתָא, דְּאִיהוּ
קִיּוּמָא דְעֵלְמִין עֵילָא וְתַתָּא דְכְּתִיב, (ירמיה לג) אִם לֹא
בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי:
וַיִּקְחָהּ וַיִּשְׁלַכּוּ אֹתוֹ הַבְּרָה, רָמְזוּ עַל דְּאֶרְמוּאוּ לִיה
לְגוּ מִצְרָאֵי אֶתְר דְּלָא אֶשְׁתַּבַּח רְזָא
דְּמִהִימְנוּתָא כָּלָל. רַבִּי יֶצְחָק אָמַר, אִי נְחָשִׁין וְעַקְרָבִין
הָווּ בֵּיה, אִמְאֵי כְּתִיב בְּרָאוּבֵן לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם
לְהַשִּׁיבּוֹ אֶל אָבִיו. וְכִי לֹא חִיִּישׁ רְאוּבֵן לְהֵאִי. דְּהָא
אִינוּן נְחָשִׁין וְעַקְרָבִין יַנְזִקוּן לִיה, וְאִידָא אָמַר לְהַשִּׁיבּוֹ
אֶל אָבִיו, וְכְּתִיב לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ.

לשון הקודש

שְׁמַתִּי

וַיִּקְחָהּ וַיִּשְׁלַכּוּ אֹתוֹ הַבְּרָה, רָמְזוּ עַל
שְׁזָרְקוּ אֹתוֹ לְתוֹךְ הַמְצָרִים, הַמְקוֹם
שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ סוּד הָאִמּוּנָה כָּלָל. רַבִּי
יֶצְחָק אָמַר, אִם נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים הָיוּ בּוֹ,
לְמָה כְּתוּב בְּרָאוּבֵן לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ
מִיָּדָם לְהַשִּׁיבּוֹ אֶל אָבִיו, וְכִי לֹא חִשַּׁשׁ
רְאוּבֵן לָזֶה שֶׁהִנֵּה אֹתָם נְחָשִׁים
וְעַקְרָבִים יַזִּיקוּ אֹתוֹ, וְאִידָא אָמַר לְהַשִּׁיבּוֹ

הַחֻקִּים וַיְבִן אֶת זֹאת וְגו' עַל מָה אַבְדָּה
הָאָרֶץ וְגו'. וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבְכֶם אֶת
תּוֹרָתִי וְגו'. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, מִכָּאן (ישעיה
ה) לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דְעַת.

מִשּׁוּם כִּד הַבַּל עוֹמֵד עַל קִיּוּם הַתּוֹרָה,
וְהַעוֹלָם לֹא מִתְקַיֵּים בְּקִיּוּמוֹ אֵלָא
בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא קִיּוּם הָעוֹלָמוֹת, מַעֲלָה
וּמַטָּה, שְׁכֵתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי
יוֹמֵם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא

אֵלֶּא חָמָא רְאוּבֵן דְּנִזְקָא אֲשֶׁתַּכַּח בִּידֵייהוּ דְאַחֵיו,
 בְּגִין דִּידַע כַּמָּה שְׁנָאִין לִיה וּרְעוּתָא דְלַהוֹן
 לְקַטְלָא לִיה. אָמַר רְאוּבֵן, טַב לְמַנְפֵּל לִיה לְגוּ גּוּבָא
 דְנַחְשִׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסֵּר בִּידָא דְשְׁנָאֵי דְלֹא
 מְרַחֲמֵי עֲלֵיה. מִכָּאן אָמְרוּ יִפִּיל בַּר נָשׁ גְּרַמִּיָּה
 לְאַשָּׁא אוּ לְגוּבָא דְנַחְשִׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסֵּר בִּידָא
 דְשְׁנָאֵי

(ד'עירין אינון ד'יכלי (דף קפה ע"ב) ל'אשתנבא. ובגין כך אמר למען הציל

אתו מ'דם).

בְּגִין דְהָכָא אַתְר דְנַחְשִׁים וְעַקְרָבִים. אִי אִיהוּ
 צְדִיקָא, קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא יִרְחִישׁ לִיה נִסָּא.
 וְלִזְמַנִּין דְזָכוּ דְאַבְהֹן מְסִיעֵין לִיה לְבַר נָשׁ וְיִשְׁתַּזְבּוּ
 מִנֵּיהּ. אַבְל בֵּינֹן דִּיתְמַסֵּר בִּידָא דְשְׁנָאֵי, וְעִירִין
 אֵינוּן דִּיכְלִין לְאַשְׁתְּזָבָא.

וּבְגִין כֵּךְ אָמַר, לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִדָּם. מִדָּם

לשון הקודש

וּשְׁמַעְטִים הֵם שִׁיכּוּלִים לְהַנְצִיל, וּמִשׁוּם כֵּךְ אָמַר
 לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִדָּם.

משום שְׂבָאן בְּמָקוֹם הַנְּחָשִׁים
 וְהַעַקְרָבִים - אִם הוּא צְדִיק, הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא יִרְחִישׁ לוֹ גַּם, וְלִפְעָמִים
 שְׂזוּכוֹת אַבוֹת מְסִיעִים לְאָדָם וַיִּנְצֵל מֵהֶם.
 אַבְל בֵּינֹן שְׁנַמְסֵר בִּידֵי שׁוֹנְאָיו, מַעֲטִים
 הֵם שִׁיכּוּלִים לְהַנְצִיל.

וּמִשׁוּם כֵּךְ אָמַר לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ

אֵל אֲבִיו, וְכַתּוּב לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ?.

אֵלֶּא שְׂרָאָה רְאוּבֵן שְׁהַנּוּק נִמְצָא בִּידֵי
 אַחֵיו, מִשׁוּם שְׂיַדַע כַּמָּה הֵם שׁוֹנְאִים
 אוֹתוֹ וּרְצוֹנָם לְהַרְגוֹ אוֹתוֹ. אָמַר רְאוּבֵן,
 טוֹב לְהַפִּיל אוֹתוֹ לְתוֹךְ בּוֹר הַנְּחָשִׁים
 וְהַעַקְרָבִים וְלֹא יִמָּסֵר בִּידֵי שׁוֹנְאָיו שְׁלֹא
 מְרַחֲמִים עָלָיו. מִכָּאן אָמְרוּ, יִפִּיל אָדָם
 עַצְמוֹ לְאַשׁ אוּ לְבוֹר שֶׁל נְחָשִׁים
 וְעַקְרָבִים וְלֹא יִמָּסֵר בִּידֵי שׁוֹנְאָיו

דַּיִיקָא, וְלֹא כְּתִיב לְמַעַן תַּצִּיל אוֹתוֹ וְתוֹ לֹא. אֵלֶּא
אָמַר רַאוּבֵן, יִשְׁתַּזְיֵב מִן יַדֵּיהֶוּ, וְאִי יָמוּת בְּגוּבָא
יָמוּת. וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב וַיִּשְׁמַע רַאוּבֵן וַיַּצִּילֵהוּ מִיָּדָם.

תָּא חַזִּי, כַּמָּה חֲסִידוּתֵיהּ דְּרַאוּבֵן, דְּבְגִין דִּידַע
דְּשִׁמְעוֹן וְלוֹי שׁוֹתְפוֹתָא וְחֲכִימוֹתָא וְחֲבָרוֹתָא
דְּלֵהוֹן, קִשְׁיָא אֵינּוֹן. דְּכִד אֶתְחַפְּרוּ בְּשִׁכְּם, קָטְלוּ כָּל
דְּכּוֹרָא (ס"א ל"ג וְהָא דְקָטְלוּ כָּל דְּכּוֹרָא) לֹא דִי לֹזֵן. אֵלֶּא דְנִטְלִין
נְשִׁין וְטַף וְכַסְפָּא וְדַהֲבָא וְכָל בְּעִירֵי וְכָל מַאֲנֵי דִיקָר
וְכָל מָאן דְּאֶשְׁתַּבַּח בְּקִרְתָּא. וְלֹא דִי כָּל דָּא, אֵלֶּא
דְּאֶפִּילוּ כָּל מַה דְּבַחְקָא נִטְלוּ. דְּכְתִיב, (בראשית לד) וְאֵת
אֲשֶׁר בְּעִיר וְאֵת אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה לָקְחוּ.

אָמַר, וּמַה קִּרְתָּא רַבְתָּא כִּי הָאִי לֹא אֶשְׁתַּזְיֵב
מִנְהוֹן, אֲלֵמְלֵא רַבֵּיא דָּא יַפּוּל בִּידֵיהֶוּ, לֹא
יִשְׁאָרוֹן מְנִיָּה אוּמְצָא בְּעֵלְמָא. וְעַל דָּא אָמַר, טַב

לשון הקודש

וס"א וְהָא שְׁהֲרֵגוּ כָּל זְכָרֵי, לֹא דִי לָהֶם, אֵלֶּא
שְׁנוּטְלִים נְשִׁים וְטַף וְכַסֵּף וְזָהָב וְכָל
הַבְּהֵמוֹת וְכָל כְּלֵי יָקָר וְכָל מִי שְׁנִמְצָא
בְּקִרְיָה, וְלֹא דִי, אֵלֶּא שְׁאֶפְלוּ כָּל מַה
שְׁבִשְׂדֵה נִטְלוּ, שְׁכָתוּב (בראשית לד) וְאֵת

אֲשֶׁר בְּעִיר וְאֵת אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה לָקְחוּ.
אָמַר, וּמַה הַקִּרְיָה הַגְּדוֹלָה כְּזוֹ לֹא נִצְל
מֵהֶם – אֲלֵמְלֵא הַעֲלֵם הַזֶּה יַפּוּל בִּידֵיהֶם,
לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ חֲתִיכַת בְּשָׂר בְּעוֹלָם,

מִיָּדָם, מִיָּדָם דְּיֻקָּא, וְלֹא כְּתוּב לְמַעַן
הַצִּיל אוֹתוֹ וְיוֹתֵר לֹא. אֵלֶּא אָמַר רַאוּבֵן,
וַיַּצֵּל מִיָּדָם, וְאִם יָמוּת בְּבוֹר – יָמוּת.
וּמִשּׁוּם כֶּךָ כְּתוּב וַיִּשְׁמַע רַאוּבֵן וַיַּצִּילֵהוּ
מִיָּדָם

כַּאֲרֵא כַּמָּה הִיא חֲסִידוּתוֹ שֶׁל רַאוּבֵן,
שְׁמִשּׁוּם שְׂדֵעַ שְׁשִׁמְעוֹן וְלוֹי, הַשְׁתַּפּוֹת
וְהַחֲכָמָה וְהַחֲבָרוֹת שֶׁלָּהֶם הֵם קִשְׁיִם,
שְׁכַּאֲשֶׁר הִתְחַפְּרוּ בְּשִׁכְּם הֲרֵגוּ כָּל זְכָר

לְאַשְׁתְּזָבָא מִנֵּיהּוּ דְלֹא יִשְׁאָרוֹן מִנֵּיהּ אֲשֶׁתְּאֲרוֹתָא
בְּעֵלְמָא, וְלֹא יִחְמִי אֲבָא מִנֵּיהּ כְּלוּם לְעֵלְמִין.

וְהָכֵא אִי יָמוּת, לֹא יִכְלִין לִיהּ וַיִּשְׁתָּאֵר כָּל גּוֹפִיהּ
שְׁלִים, וְאֶתִיב לִיהּ לְאַבָּא שְׁלִים. וְעַל דָּא
לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוּ אֶל אָבִיו, אֶף עַל
גַּב דִּימוּת הָתָם. וּבְגִין כֵּךְ אָמַר הַיֵּלֶד אֵינְנוּ. וְלֹא
אָמַר אֵינְנוּ הֵי, אֶלְא אָמַר אֵינְנוּ, אֲפִילוּ מֵת.

תָּא חַזִּי, מָאי דְעֵבֵד, דִּיאִיהּ בְּחֻכְמָתָא הָוָה שְׁתִּיף
גְּרָמִיהּ בְּהַדְרִיָּהּ, דְּכֶתִיב לֹא נִפְנוּ נַפְשׁ, וְלֹא
כְּתִיב לֹא תִפּוּהוּ. וְאִיהּ לֹא הָוָה תַּמָּן כִּד אֲזִדְבִין
יוֹסֵף, דְּהָא כְּלָחוּ מִשְׁמַשִּׁי לְאַבוּהוֹן כָּל חַד וְחַד יוֹמָא
חַד. וְהָהוּא יוֹמָא דְרֵאוּבֵן הָוָה. וְעַל דָּא בְּעָא דְבִתְהוּא
יוֹמָא דְהָוָה שְׁמוּשָׁא דִילִיהּ לֹא יתְאַכִּיד יוֹסֵף. וּבְגִין
כֵּךְ כְּתִיב וַיָּשָׁב רֵאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר

לשון הקודש

הֵי, אֶלְא אָמַר אֵינְנוּ – אֲפִילוּ מֵת.
כֵּא רָאָה מַה שְּׁעָשָׂה, שְׁהוּא בְּחֻכְמָה
הָיָה מְשַׁתֵּף עַצְמוֹ עִמָּהֶם, שְׁכִתוּב לֹא
נִפְנוּ נַפְשׁ, וְלֹא כְּתוּב לֹא תִפּוּהוּ, וְהוּא
לֹא הָיָה שֵׁם כְּשֶׁנִּמְכַר יוֹסֵף, שְׁחָרִי כְּלָם
שְׁמִשׁוּ אֶת אָבִיהֶם, כָּל אַחַד וְאַחַד יוֹם
אַחַד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שֶׁל רֵאוּבֵן, וְעַל
כֵּן רָצָה שְׁבִאֲתוֹ הַיּוֹם שְׁהֵי הַשְּׁמוּשׁ

וְעַל כֵּן אָמַר טוֹב לְהַנְצִל מֵהֶם, שְׁלֹא
יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ שְׁאֲרִית בְּעוֹלָם וְלֹא יֵרָאֶה
מִמֶּנּוּ אֲבָא כְּלוּם לְעוֹלָמִים.

וְכֵאֵן אִם יָמוּת, לֹא יִכְלִים לוֹ, וַיִּשְׁאֵר
כָּל גּוֹפוֹ שְׁלֵם וְאֶשִׁיב אוֹתוֹ לְאַבָּא שְׁלֵם,
וְעַל כֵּן לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוּ
אֶל אָבִיו, אֶף עַל גַּב שְׁיָמוּת שָׁם. וּמִשּׁוּם
כֵּךְ אָמַר הַיֵּלֶד אֵינְנוּ, וְלֹא אָמַר אֵינְנוּ

וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף דִּיִּקָּא. אֶפִּילוּ (ה) מוֹת, מִיָּד וַיֵּשֶׁב אֶל אָחָיו וַיֹּאמֶר הַיְלָד אֵינְנוּ.

וְאֶפִּילוּ רְאוּבֵן לָא יָדַע מִהֵוּא זְבִינָא דִּיוֹסֵף, וְהָא אוּקְמוּהָ דְאַשְׁתַּתִּיף בְּהוּ שְׂכִינְתָא, וְעַל דָּא לָא יָדַע רְאוּבֵן מִהֵוּא זְבִינָא דִּיוֹסֵף וְלֹא אֶתְגַּלְיָא לִיהּ עַד הֵוּא זְמַנָּא דְאַתְגַּלִּי יוֹסֵף לְאַחוּהִי.

תָּא חַזִּי, כַּמָּה גָרִים לִיהּ לְרְאוּבֵן בְּגִין דְּאִיהוּ אֶשְׁתַּדַּל לְאַחֵיָא לִיהּ לְיוֹסֵף, מַה כְּתִיב, (דברים לג) יְהִי רְאוּבֵן וְאֵל יָמָת וְגו'. דְּהָא בְּגִין דָּא, אָף עַל גַּב דִּידַע דְּאַשְׁתַּקִּיל בְּכִירוּתִיהּ מֵינִיהּ וְאַתִּיחִיב לְיוֹסֵף, אֶשְׁתַּדַּל לְאַחֵיָא לִיהּ, וְצִלִּי מִשָּׂה וַאֲמַר יְהִי רְאוּבֵן וְאֵל יָמָת, וְאַתְקִיִּים בְּעֶלְמָא דִּין וְאַתְקִיִּים בְּעֶלְמָא דְאַתִּי. מָאִי טַעְמָא, בְּגִין דָּא, וּבְגִין דְּעֵבֵד תְּשׁוּבָה

לשון הקודש

התגלה לאחיו.

כא ראה כמה גרם לראובן משום שהוא השתדל להחיות את יוסף. מה כתוב? (דברים לג) יחי ראובן ואל ימת וגו'. שהרי משום זה, אף על גב שינדע שנלקחה בכורתו ממנו ונתנה ליוסף, השתדל להחיות אותו, והתפלל משה ואמר יחי ראובן ואל ימת, והתקיים בעולם הזה ובעולם הבא. מה הטעם? משום זה, ומשום שעשה תשובה

שלו לא יאבד יוסף, ומשום כך כתוב וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו. והנה אין יוסף דוקא, אפלו וחי אז מות, מיד וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו.

וְאֶפִּילוּ רְאוּבֵן לָא יָדַע מֵאוּתָהּ הַמְכִירָה שֶׁל יוֹסֵף. וְהָרִי בְּאֵרוּהוּ שֶׁשְׂכִינָה הַשְׁתַּתִּיף עִמָּהֶם, וְעַל כֵּן לָא יָדַע רְאוּבֵן מִהֵמְכִירָה הַהִיא שֶׁל יוֹסֵף, וְלֹא הִתְגַּלְתָּה לוֹ עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן שִׁיוֹסֵף

מִתְּהוּא עוֹבְדָא. דְּכָל מָאן דְּעָבִיד תְּשׁוּבָה, קְדָשָׁא
בְּרִיךְ הוּא קַיִים לִיה בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתֵּי.

תָּא חַזִּי, מַה כְּתִיב, וַיִּקְחוּ אֶת כְּתָנֶת יוֹסֵף וְגו', הָא
אוּקְמוּהָ דְבְּגִין דְּדָמָא דְשָׁעִיר דְּמָא לְדָמָא דְבַר
נָשׁ. אֲבָל תָּא חַזִּי, אִף עַל גַּב דְּמִלְּה אַתְּיָא כְּדָקָא
חַזִּי, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְדַקְדֵּק בְּחוּ בְּצַדִּיקֵינָא אֲפִילוּ
כְּחוּט הַשְּׁעָרָה.

יַעֲקֹב עָבַד עוֹבְדָא כְּדָקָא יָאוּת. בְּמַאי, בְּגִין
דְּאַקְרִיב לְגַבּוּי אַבּוּי שָׁעִיר, דְּאִיהוּ סְטָרָא
דְּדִינָא קְשִׁיָּא. וְעַם כָּל דָּא, בְּגִין דְּאִיהוּ אַקְרִיב שָׁעִיר
וְאַכְחִישׁ לִיה לְאַבּוּי דְּאִיהוּ סְטָרָא דִּילִיה, אַתְּעַנְשׁ
בְּהַאי שָׁעִיר אַחְרָא, דְּאַקְרִיבוּ לִיה בְּנֵי דָמָא דִּילִיה.

בְּאִיהוּ כְּתִיב, (בראשית כז) וְאֵת עֶרְת גְּדֵי הָעֵזִים
הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֵלְקַת צוּאָרָיו, בְּגִין

לשון הקודש

אֲפִילוּ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה.
יַעֲקֹב עָשָׂה מַעֲשֵׂה כְּרָאוּי, בְּמַה? מִשּׁוּם
שְׁהַקְרִיב לְאַבּוּי שָׁעִיר, שְׁהוּא צַד הַדִּין
הַקָּשָׂה, וְעַם כָּל זֶה, מִשּׁוּם שְׁהוּא הַקְרִיב
שָׁעִיר וְהַכְחִישׁ אֶת אַבּוּי שְׁהוּא הַצַּד
שְׁלוֹ, נְעַנְשׁ בַּשָּׁעִיר הָאֲחֵר הַזֶּה שְׁהַקְרִיבוּ
לוֹ בְּנֵי אֶת הַדָּם שְׁלוֹ.

בו כְּתוּב (בראשית כז) וְאֵת עֶרְת גְּדֵי הָעֵזִים

מִהַמַּעֲשֵׂה הַהוּא. שְׁכַל מִי שְׁעוּשָׂה
תְּשׁוּבָה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם אוֹתוֹ
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

בַּא רְאָה מַה כְּתוּב? וַיִּקְחוּ אֶת כְּתָנֶת
יוֹסֵף וְגו'. הֲרֵי בְּאַרוּהוּ, שְׁמִשּׁוּם שְׁדָם
הַשָּׁעִיר דּוֹמָה לְדָם שְׁל אָדָם. אֲבָל בַּא
רְאָה, אִף עַל גַּב שְׁהַדְבֵּר בַּא כְּרָאוּי,
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים